

JAAK SOANS. «SEE ON LAHENDUS, MIS PAKUB VÕIMALUSI.»

Kadrinas otsustati 10. juuni missugune emakeele ausamba konkursile laekunud töödest võitjaks pärjatakse. Žüriisse kuulusid Kunstiülikooli kateedrijuhataja skulptor Jaak Soans (esimees), skulptor Ekke Väli, maakonna arhitekt Avo Järve, Kadrina Keskkooli emakeele õpetaja Silvi Viise ja Rein Sikk Virumaa Fondist.

Emakeele ausamba konkursi kuulutas Virumaa Fond välimullu sügisel. Sellesuunalise mõtteid olid aga liikuma hakanud juba paar aastat varem Kadrinasse sobib emakeele ausammas ülihästi. Kirikuõpetaja Heinrich Stahl kirjutab siin nejakõiteline kirik käsiraamatu eesti ja saksa keeles. Stahl räägib Eesti luteriusulise kirikukirjanduse ja valmistab ette Piibli tõlkimist 1739. aastal. Ta mõjutab oma raamatutega kogu XVII sajandi eesti keelt.

Eesti keele arenemist mõjutasid ka hilisemad Kadrina kirikuõpetajad Reiner Brockmann, Joachim Gottlieb Schwabe ning Johann Knüppfer. Eriti oluline on Knüppferi osa eesti rahvalaulude kogujana. Kadrinaga on tihedalt seotud ka «Kalevipoja» koostaja Friedrich Reihold Kreutzwald. Kirjanik Kalju Saaber kirjutab Kadrina kohta «Siinkandis võib aduda Kreutzwaldi varast lapsepõlve ja raudaega nukrust jaama perrooni jorjenite vahelt on kuulda Põldmäede kultuuridünastia suvejutte...»

Konkursile laekus viis võistlustingimustele vastavat tööd ja kaks ideekavandit. Pärast põhjalikku arupidamist otsustas žürii, et võidab töö märgusõnaga «Põrgupõhja Jürka». Žürii ainuke daam pr. Viise avas ümbrika ja selgus, et esikoha saanud kavandi autoriteks on Kunstiülikooli IV kursuse skulptuuritudeng Veigo Vernik ning «Eesti Projekti» arhitekt Raul Kõllamaa. Meeldiv üllatus Jaak Soansile, sest Veigo Vernik on tema õpilane. Ergutuspreemia määras Narvast pärit Taanilmaa eestlase Lydia Nordentoftile. Tema töö ei vastanud võistlustingimustele kuid idee võitis poolehoidu. Pr Nordentoft on õppinud kaks aastat «Pallases», hiljem Kopenhageni, Stockholmi ja Pariisi kunstiakadeemias.

Jaak Soans: «Emakeele ausamba puhul tuleks lihtsate vahenditega saavutada emakeele tunnetus. Ausammas peaks olema kodulähedane, ja mitte liigkünstlik, vaid vahenditu ja siudamlik. Samas ka ürgne ja jõuline. Põrgupõhja Jürka puhul on kasutatud lihtsat ürgset materjali — graniiti — ilma et seda oleks eriliselt töödeldud. Kujundina pole sammas midagi konkreetset, vaid annab igapähele võimaluse ise edasi mõelda. Pisu riukalike ja lähedane eestlasolemusele. Kuid see pole lõplik kavand. Siitkaudu võib väljõuda tulemuseni, mis on emakeelelähedasem kui praegune lahendus.»

Autorid on kivile jäädvustamiseks pakkunud read Kadrinarahvalaulust «Laulik oli minisani/laulik oli mu emani/laulik peab minustki saama.» Ehk teakeegi soovitada midagi tabamat. Kivil on rohkesti ruumi ja sinna võib enamgi teksti jäädvustada. Pakkumised teha telefonil 442-80.

Alates 1. septembrist saab kõiki konkursitöid näha Kadrina Keskkoolis. Võistluskavandite autorid, kes ei soovi, et nende nimed avalikustataks, võivad sellest teatada eespool nimetatud telefonil. Ausammas läheb maksmatümmarguselt 100 000 rubla ja saab ehk valmis 1993. aasta suveks. Seni on keelesamba heakannetatud 10 000 rubla, Sihtannetusi saab teha Virumaa Fondi arveldusarvele 700 503 Maapanga Rakvere osakonnas.

Evar POST